

3. Obyvatelstvo

3.1. Věková struktura

Pardubický kraj se na populaci celé republiky podílí 5 %

K datu sčítání mělo v Pardubickém kraji obvyklý pobyt 511 627 osob, což znamenalo 4,9% podíl na obyvatelstvu celé republiky. Ve srovnání s ostatními kraji patří Pardubický kraj k menším krajům, v počtu obyvatel zaujímá 11. místo.

Tab. 3.1.1 Obyvatelstvo podle věku a velikostních skupin obcí

	Obyvatelstvo celkem	v tom ve věku (%)								
		0 - 4	5 - 14	15 - 24	25 - 34	35 - 44	45 - 54	55 - 64	65 - 74	75 a více vč. nezjištěno
Kraj celkem	511 627	5,5	9,2	12,3	14,5	14,9	12,8	14,4	9,0	7,4
v tom obce s počtem obyvatel:										
do 199	14 565	5,3	9,4	12,0	13,1	14,5	12,6	15,6	9,2	8,3
200 - 499	54 992	5,7	9,9	12,3	14,0	14,8	13,0	14,5	8,7	7,0
500 - 999	66 186	6,0	10,3	12,6	14,6	15,4	12,4	14,5	8,0	6,1
1 000 - 4 999	110 938	5,6	10,0	12,7	14,1	15,1	12,8	14,2	8,7	6,9
5 000 - 19 999	150 940	5,4	9,1	12,2	14,0	14,8	12,9	14,7	9,4	7,6
20 000 - 49 999	23 239	5,3	8,7	13,2	14,9	14,4	13,6	14,0	8,9	6,9
50 000 a více	90 767	5,1	7,4	11,5	16,4	14,5	12,7	14,0	9,7	8,7

Z celorepublikového pohledu má populace kraje vyšší zastoupení dětí; nejmladší obyvatelstvo žije v obcích s 500 až 999 obyvateli

Více než dvě třetiny (68,9 %) populace kraje tvořily osoby v produktivním věku (15 – 64 let), 16,4 % obyvatel kraje bylo v době sčítání ve věku 65 a více let. Nejméně byla zastoupena věková skupina dětí ve věku do 15 let, a to 14,7 %. Z analýzy podrobnějšího členění věkové struktury obyvatel Pardubického kraje vyplývá, že největší podíl měly osoby ve věku 35 až 44 let. U dětí byla více zastoupena věková skupina 5 až 14 let než skupina dětí mladších. Nejvyšší podíl dětí ve věku do 14 let na obyvatelstvu celkem byl zaznamenán v obcích s počtem obyvatel 500 – 999, které si častěji pro bydlení vybírají rodiny s malými dětmi. Z územního hlediska byl zaznamenán nejvyšší podíl dětí na Holicku (16,1 %) a na Lanškrounsku (15,9 %), nejnižší pak na Přeloučsku (13,4 %) a Pardubicku (13,6 %). V celorepublikovém porovnání patří Pardubický kraj ke krajům s vysokým podílem dětí v populaci, zaujímá čtvrté místo.

Tab. 3.1.2 Obyvatelstvo podle pohlaví a věku, index stáří a průměrný věk podle velikostních skupin obcí

	Obyvatelstvo celkem	z toho ženy (%)	Počet žen na 1 000 mužů	Z celku podle věku (%)			Index stáří	Průměrný věk	
				0 - 14	15 - 64	65 a více ¹⁾		muži	ženy
Kraj celkem	511 627	50,7	1 028	14,7	68,9	16,4	109,6	39,5	42,5
v tom obce s počtem obyvatel:									
do 199	14 565	49,4	975	14,7	67,8	17,5	116,9	40,5	43,3
200 - 499	54 992	49,7	987	15,6	68,6	15,7	99,0	39,4	41,8
500 - 999	66 186	49,6	986	16,3	69,6	14,1	85,6	38,5	40,7
1 000 - 4 999	110 938	50,5	1 022	15,5	68,9	15,6	98,7	38,9	41,8
5 000 - 19 999	150 940	51,5	1 062	14,4	68,5	17,1	116,1	39,8	43,1
20 000 - 49 999	23 239	51,3	1 052	14,0	70,1	15,9	111,1	39,1	42,4
50 000 a více	90 767	50,9	1 038	12,5	69,1	18,4	142,8	40,5	43,9

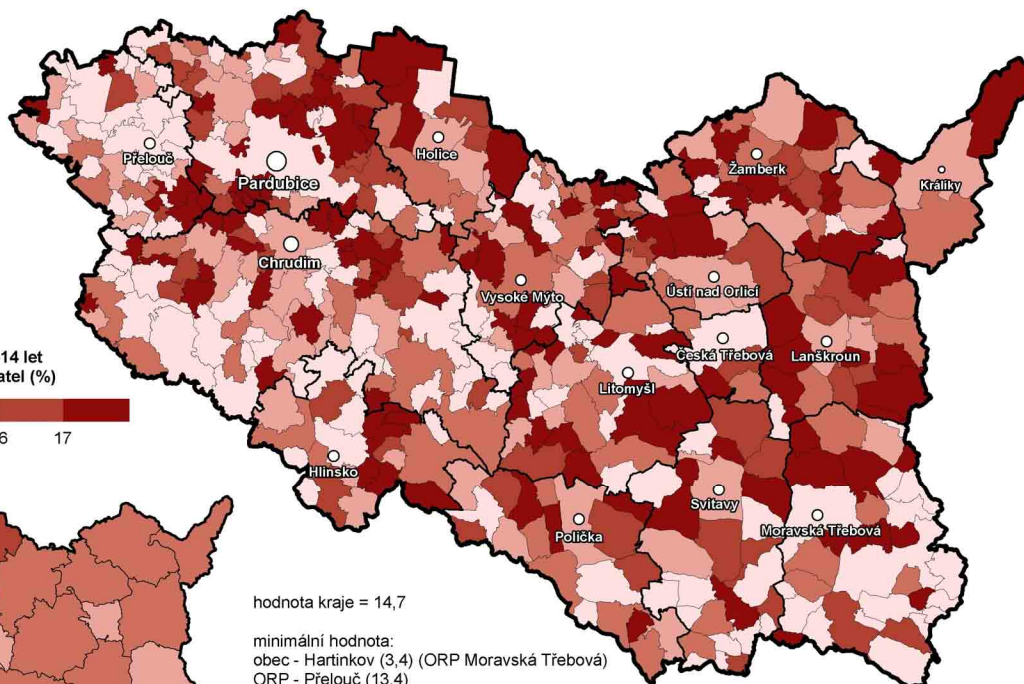
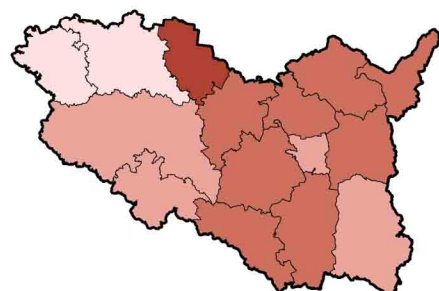
¹⁾ vč. nezjištěného věku

Děti v obcích a správních obvodech ORP Pardubického kraje

sídlo SO ORP
s počtem obyvatel

- do 5 000
- 5 000 - 19 999
- 20 000 - 49 999
- 50 000 - 99 999

podíl obyvatel ve věku 0-14 let
na celkovém počtu obyvatel (%)

hodnota kraje = 14,7

minimální hodnota:
obec - Hartinkov (3,4) (ORP Moravská Třebová)
ORP - Přelouč (13,4)

maximální hodnota:
obec - Časy (24,3) (ORP Pardubice)
ORP - Holice (16,1)

Zdroj: ČSÚ, SLDB 2011

Podíl žen v populaci kraje byl 50,7 %

Podíl žen na celkové populaci kraje byl mírně nadpoloviční (50,7 %). Pardubický kraj se tedy řadí ke krajům s vyrovnanějším zastoupením obou pohlaví. Z porovnání podílu mužů a žen na populaci kraje z pohledu velikosti obce obvyklého pobytu vyplývá, že v menších obcích s počtem obyvatel do 1 000 žilo více mužů než žen, ve větších obcích byl pak podíl žen vyšší. Z hlediska věku bylo ve věkových skupinách 0 – 14 let a 15 – 64 let zastoupení mužů vyšší než zastoupení žen. Chlapců žilo v kraji o 3,2 procentního bodu více než dívek. U osob v produktivním věku byl rozdíl menší a činil 1,6 procentního bodu ve prospěch mužů. Naopak ženy byly výrazně silněji zastoupeny ve věkové skupině 65 a více let (rozdíl 18,6 procentního bodu), což souvisí s tím, že se ženy dožívají vyššího věku než muži.

Tab. 3.1.3 Obyvatelstvo podle pohlaví, hlavních věkových skupin a velikostních skupin obcí

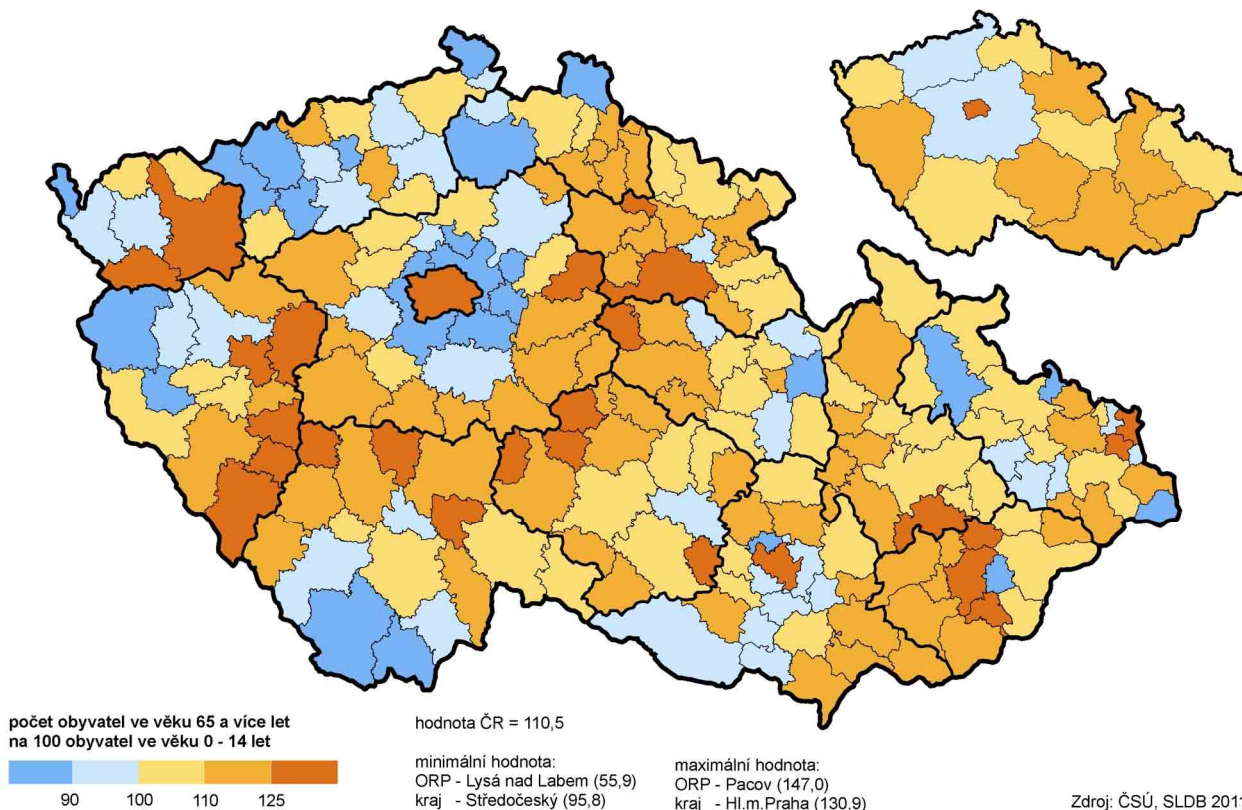
	Muži	v tom podle věku (%)			Ženy	v tom podle věku (%)		
		0 - 14	15 - 64	65 a více vč. nezjištěno		0 - 14	15 - 64	65 a více vč. nezjištěno
Kraj celkem	252 310	15,4	71,0	13,7	259 317	14,0	66,9	19,1
v tom obce s počtem obyvatel:								
do 199	7 374	14,9	70,7	14,4	7 191	14,4	65,0	20,6
200 - 499	27 673	16,0	70,9	13,1	27 319	15,3	66,3	18,4
500 - 999	33 332	16,5	71,7	11,8	32 854	16,0	67,5	16,5
1 000 - 4 999	54 875	16,2	71,0	12,8	56 063	14,9	66,7	18,3
5 000 - 19 999	73 190	15,3	70,5	14,2	77 750	13,5	66,7	19,7
20 000 - 49 999	11 326	15,3	71,3	13,3	11 913	12,8	68,9	18,3
50 000 a více	44 540	13,3	71,2	15,5	46 227	11,8	67,1	21,1

Index stáří v kraji je pod republikovou hodnotou

Počet obyvatel kraje starších 64 let převyšuje počet dětí, což znamená, že index stáří v kraji přesahuje hodnotu 100. Hodnota indexu stáří za celý kraj byla k datu sčítání 109,6; tedy nižší než v celé ČR (110,5). Nejvyšší index stáří

byl zaznamenán v krajském městě (142,8), kde také žil nejvyšší podíl osob starších 64 let. Nejnižší index stáří (85,6) byl zjištěn v obcích s počtem obyvatel 500 až 999, což koresponduje s již uvedeným tvrzením o vysokém podílu dětí v populaci této velikostní skupiny obcí. Z územního hlediska byl nejnižší index stáří na Lanškrounsku a Holicku, nejvyšší na Přeloučsku a Pardubicku.

Index stáří ve správních obvodech ORP a krajích

Průměrný věk obyvatel kraje je 41 let, u žen o 3 roky vyšší než u mužů

Průměrný věk celé populace kraje byl 41 let, což odpovídá hodnotě za celou ČR. Nejmladší obyvatelstvo žilo na Žambersku (průměrný věk 39,9 let), nejstarší pak na Přeloučsku (42,1 let). Průměrný věk v ženské části populace kraje byl o tři roky vyšší než u mužů, což odpovídá vyšší naději dožití žen. Věkový rozdíl mezi oběma pohlavími se mění podle velikosti obce – v malých obcích s počtem obyvatel do 5 tis. byl rozdíl průměrného věku mezi oběma pohlavími nižší než ve větších obcích.

3.2. Rodinný stav

V populaci Pardubického kraje je podíl svobodných mužů výrazně vyšší než zastoupení svobodných žen

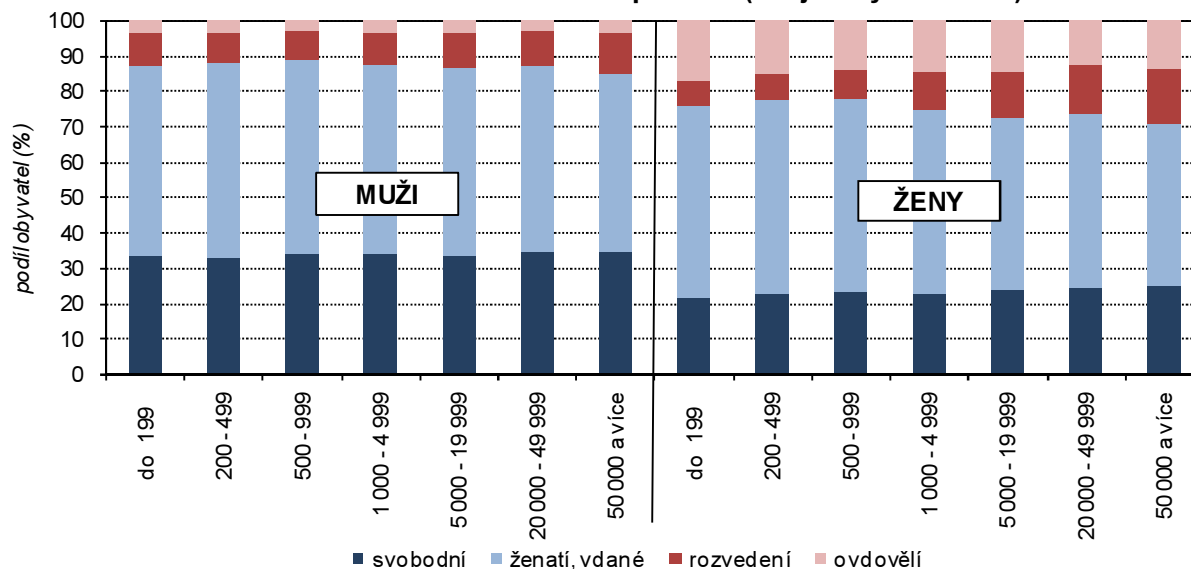
Z hlediska rodinného stavu bylo obyvatelstvo kraje starší 14 let z největší části (44,1 %) tvořeno osobami ve stavu manželském. Druhá nejpočetnější skupina byli svobodní (39,2 %), dále rozvedení (9,3 %) a ovdovělí, kteří měli 7,4% podíl. Z analýzy rozložení populace dle rodinného stavu a pohlaví vyplývá, že podíl počtu svobodných mužů na počtu mužů celkem byl o 10,3 procentního bodu vyšší, než tomu bylo u svobodných žen. Tento rozdíl byl ve věkové skupině 15 až 19 let minimální, se zvyšujícím se věkem rostl až do věku 34 let (rozdíl 20,2 procentních bodů), pokles začal u věkové skupiny 35 – 39 let, kdy se zřejmě začínají ženit i muži, kteří vstup do manželství odkládali. Podíl ženatých mužů převyšoval podíl vdaných žen o 2,5 procentního bodu, což lze vysvětlit částečně tím, že muži po rozvodu uzavírají další manželství častěji než ženy. Tento závěr také koresponduje s faktem, že podíl rozvedených žen byl téměř o 2 procentní body vyšší než podíl rozvedených mužů. Zastoupení obou pohlaví ve skupině osob ve stavu manželském se výrazně mění s věkem. U osob ve věku do 25 let bylo toto zastoupení poměrně vyrovnané. U věku 25 až 34 let byl podíl vdaných žen o více než 16 procentních bodů vyšší

než podíl ženatých mužů – jak již bylo zmíněno, muži v tomto věku ještě zůstávají ve skupině svobodných. U věkové skupiny 35 až 59 let se rozložení populace z hlediska rodinného stavu opět vyrovnává. Zajímavé je sledovat věkovou skupinu 60letých a starších, kde podíl ženatých mužů výrazně převyšoval podíl vdaných žen. Uvedenou skutečnost lze vysvětlit tím, že v tomto věku přibývá ovdovělých žen a dále přispívá fakt, že u starší generace je nesrovnatelně nižší rozvodovost než u generace mladší. Skupina ovdovělých byla ve všech věkových skupinách charakterizována vyšším zastoupením žen než mužů; s rostoucím věkem se podíl ovdovělých žen zvyšoval. U osob starších 70 let bylo zastoupení ovdovělých žen o více než 41 procentních bodů vyšší než podíl ovdovělých mužů.

Tab. 3.2.1 Obyvatelstvo ve věku 15 a více let podle pohlaví, rodinného stavu a věku

	Muži	z toho podle rodinného stavu (%)				Ženy	z toho podle rodinného stavu (%)			
		svobodní	ženatí	rozvedení	ovdovělí		svobodné	vdané	rozvedené	ovdovělé
Celkem	213 545	33,9	52,9	9,9	3,0	222 989	23,6	50,4	11,8	14,1
z toho ve věku:										
15 - 19	15 349	99,8	0,1	0,1	-	14 366	99,6	0,3	0,1	-
20 - 24	17 067	97,7	2,0	0,1	-	16 040	93,1	6,4	0,4	-
25 - 29	17 469	81,9	16,5	1,4	-	16 084	63,4	33,2	3,1	0,1
30 - 34	21 258	49,6	44,6	5,4	0,1	19 607	29,4	60,8	9,4	0,4
35 - 39	21 916	26,0	61,5	12,1	0,2	20 676	12,8	68,7	17,6	0,9
40 - 49	33 698	13,6	66,7	19,0	0,5	32 704	5,3	69,6	22,7	2,3
50 - 59	34 807	8,1	72,4	17,6	1,8	35 397	3,0	71,1	18,1	7,6
60 - 69	29 815	4,6	78,8	11,6	5,1	33 272	2,6	64,1	12,3	21,0
70 a více let	21 188	2,7	72,8	4,9	19,4	34 160	2,3	30,4	6,6	60,7

Graf 3.1 Obyvatelstvo ve věku 15 a více let podle pohlaví, rodinného stavu a velikostních skupin obcí (ze zjištěných hodnot)

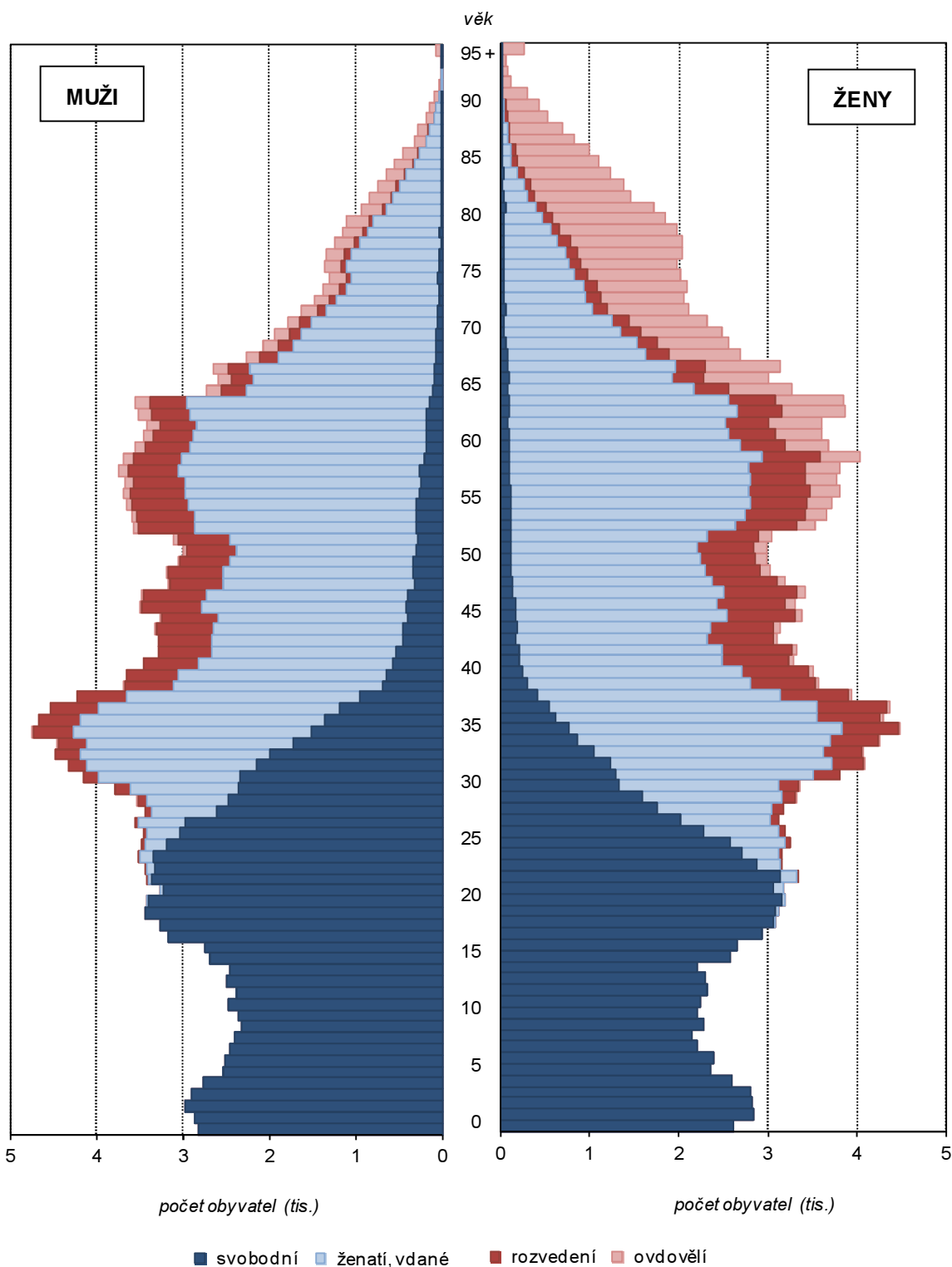
Ve srovnání s ČR je v kraji vysoký podíl osob ve stavu manželském a nízký podíl rozvedených

V celorepublikovém pohledu vykazoval kraj třetí nejvyšší podíl osob ženatých, resp. vdaných. Také stav rozvodovosti lze hodnotit pozitivně – Pardubický kraj byl krajem s třetím nejnižším podílem rozvedených osob v populaci. Nejvyšší podíl svobodných byl na severovýchodě kraje – na Lanškrounsku a Žambersku. Největší zastoupení osob ženatých, resp. vdaných vykazovalo Holicko; dále Poličko, Litomyšsko a Hlincecko, tedy oblasti, které jsou charakteristické vysokým podílem věřících osob v populaci. Nejvyšší rozvodovost byla zjištěna na Pardubicku a Českoříbovsku, kde lze naopak zaznamenat podprůměrné zastoupení věřících osob. Tyto skutečnosti dokumentují rozdílný přístup věřících osob a osob bez náboženské víry k instituci manželství.

V menších obcích žije relativně více ženatých a vdaných, rozvedení jsou nejvíce zastoupeni v krajském městě

Z pohledu velikosti obce obvyklého pobytu lze zjistit, že v menších obcích byl nižší podíl svobodných, naopak zde byla silněji zastoupena skupina ženatých a vdaných. Častěji se rozvádějí obyvatelé větších obcí, nejvyšší podíl rozvedených byl zaznamenán v krajském městě. Rozložení ovdovělých osob dle velikostních skupin obcí bylo poměrně rovnoměrné, mírně vyšší v nejmenších obcích.

Graf 3.2 Věkové složení obyvatelstva podle pohlaví a rodinného stavu

3.3. Plodnost žen

Plodnost v kraji je třetí nejvyšší v ČR

V Pardubickém kraji bylo sečteno 222 989 žen ve věku 15 a více let, z toho otázku na počet narozených dětí nezodpovědělo 3,4 % žen. Ženy, které na tuto otázku odpověděly (215 407), uvedly celkový počet živě narozených dětí 358 616. Z těchto údajů se zjišťuje jeden z ukazatelů plodnosti, a to počet živě narozených dětí na 1 000 žen. Tento ukazatel dosáhl v kraji hodnoty 1 665, což je o 88 více než v celé republice. Ve srovnání s ostatními kraji to byla třetí nejvyšší hodnota.

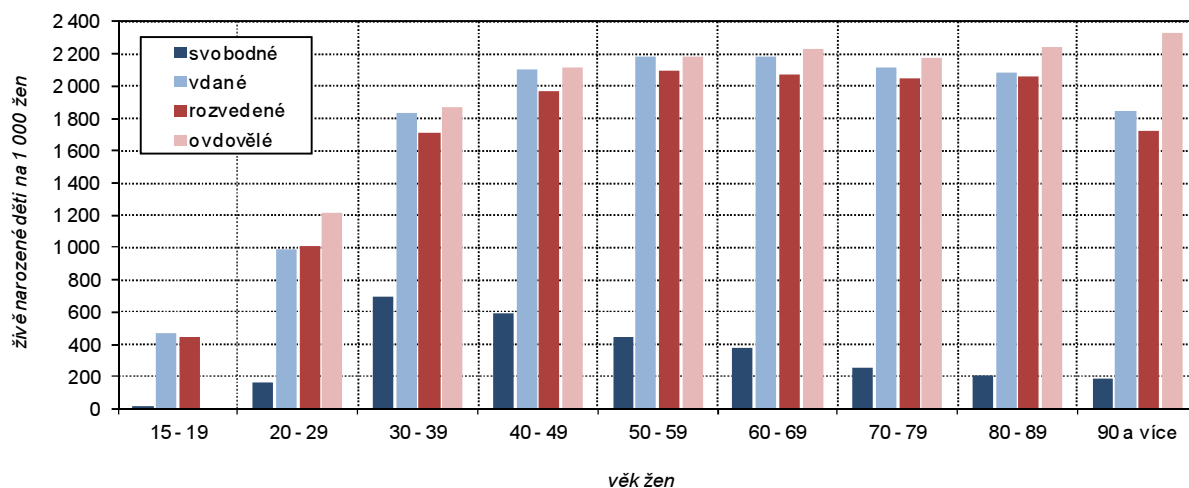
Tab. 3.3.1 Ženy ve věku 15 a více let podle počtu živě narozených dětí a věku

	Ženy ve věku 15 a více let	v tom s počtem všech živě narozených dětí (%)						Počet živě narozených dětí na 1 000 žen
		0	1	2	3	4 a více	nezjištěno	
Celkem	222 989	20,5	15,3	43,0	13,7	4,1	3,4	1 665
z toho ve věku:								
15 - 19	14 366	79,2	1,2	0,2	-	-	19,4	19
20 - 24	16 040	81,6	9,1	2,0	0,2	-	7,0	150
25 - 29	16 084	56,1	24,3	12,6	1,3	0,4	5,3	583
30 - 34	19 607	20,3	29,1	40,4	6,1	1,2	2,9	1 376
35 - 39	20 676	8,5	19,2	55,0	12,7	3,1	1,6	1 837
40 - 44	16 363	5,9	16,0	56,5	15,9	4,3	1,3	1 989
45 - 49	16 341	5,3	14,0	57,1	17,2	5,0	1,3	2 052
50 - 59	35 397	4,2	11,3	57,5	20,7	5,1	1,2	2 135
60 - 69	33 272	4,1	12,5	55,3	21,3	6,0	0,9	2 154
70 a více let	34 160	5,0	17,0	49,0	19,7	8,2	1,2	2 144

Nejčastěji se ženám rodí dvě děti, mladší ročníky mají méně dětí než starší generace

Mezi ženami patnáctiletými a staršími byly nejčastěji zastoupeny ženy se dvěma dětmi (43% podíl), dále následovaly ženy bezdětné (20,5 %). Ženy s jedním dítětem měly 15,3% podíl a jejich zastoupení bylo srovnatelné s podílem žen se třemi dětmi. Nejméně byly zastoupeny ženy se čtyřmi a více dětmi (4,1 %). Z analýzy počtu dětí v závislosti na věku ženy vyplývá, že ve věkové skupině 15 až 29 let převažovaly ženy bezdětné. Jestliže ve věku 20 až 24 bylo bezdětných více než 80 % žen, ve věku 25 až 29 let to bylo již pouze 56 % a 39 % žen mělo v tomto věku již alespoň jedno dítě. Výrazná změna nastává u věkové skupiny 30 až 34 let, kdy již 77 % žen mělo alespoň jedno dítě. Od věku 40 let se počty dětí příliš nemění, bezdětných zůstává 5 % žen. Z porovnání počtu živě narozených dětí na 1 000 žen v nižším a středním věku (ve věku 49 let končí reprodukční věk ženy) s hodnotou tohoto ukazatele u starších žen je patrné, že mladší ročníky mají méně dětí než starší generace.

Graf 3.3 Počet dětí na 1 000 žen podle rodinného stavu a věku žen

Nejméně děti mají ženy s vysokoškolským vzděláním

Z analýzy plodnosti žen s ohledem na dosažený stupeň vzdělání je možné zjistit, že nejvyšší hodnota ukazatele plodnosti byla u žen se středním vzděláním bez maturity včetně vyučených. Se zvyšujícím se stupněm vzdělání počet živě narozených dětí na 1 000 žen klesá, nejnižší hodnotu vykazoval u vysokoškolsky vzdělaných. Ženy s vyšším stupněm vzdělání mají děti až v pozdějším věku, věnují se rozvoji své kariéry, a proto mají méně dětí než ženy se vzděláním nižším. U všech stupňů vzdělání mají ženy nejčastěji dvě děti. Výjimkou jsou ženy bez vzdělání, které jsou nejčastěji bezdětné, jejich zastoupení v ženské části populace je však tak nízké, že celkovou plodnost ovlivní minimálně. Mezi ženami se základním vzděláním vč. neukončeného (zahrnuje i dosud studující) byly nadprůměrně zastoupeny ženy bezdětné a ženy se třemi a více dětmi. Ve skupině žen se středním vzděláním bez maturity vč. vyučených je patrný podprůměrný podíl žen bezdětných, ženy s jedním a více dětmi měly zastoupení vyšší, než byl krajský průměr. Mezi ženami se středním vzděláním s maturitou a vyšším lze zaznamenat nadprůměrný podíl žen bezdětných a žen s jedním dítětem a podprůměrné zastoupení žen se třemi a více dětmi.

Tab. 3.3.2 Ženy ve věku 15 a více let podle počtu živě narozených dětí a nejvyššího ukončeného vzdělání

	Ženy ve věku 15 a více let	v tom s počtem všech živě narozených dětí (%)						Počet živě narozených dětí na 1 000 žen
		0	1	2	3	4 a více	nezjištěno	
Celkem	222 989	20,5	15,3	43,0	13,7	4,1	3,4	1 665
v tom vzdělání:								
základní vzdělání vč. neukončeného	48 939	25,0	10,2	33,5	17,9	8,3	5,0	1 782
střední vzdělání vč. vyučení (bez maturity)	67 838	9,7	15,8	51,6	17,4	4,3	1,3	1 924
úplné střední vzdělání s maturitou a vyšší odborné vč. nástavbového	76 513	24,2	17,7	44,9	10,0	1,8	1,4	1 474
vysokoškolské	20 720	32,4	18,5	39,3	7,5	1,3	0,9	1 264
bez vzdělání	921	39,8	8,8	19,4	11,1	15,5	5,3	1 708
nezjištěno	8 058	16,1	12,3	21,5	8,6	4,4	37,0	1 626

Mezi vdánými ženami ve věku 30 a více let je minimum bezdětných

Z hlediska rodinného stavu byly mezi svobodnými ženami nejčastěji zastoupeny ženy bezdětné. Od věku 25 let začínají i mezi svobodnými přibývat ženy, které mají jedno nebo dvě děti. To zřejmě odpovídá současnému trendu, kdy partneři neuzavírají manželství, i když spolu mají děti. Počet živě narozených dětí na 1 000 svobodných žen je ve srovnání s hodnotou za ostatní rodinné stavy a s hodnotou za ženy celkem velice nízký. Ve skupině vdáných žen převažovaly ženy se dvěma dětmi. Od věku 30 let byl podíl bezdětných vdáných žen minimální. Plodnost vdáných žen převyšovala hodnotu za ženy celkem o 365. U žen rozvedených a ovdovělých také převažovaly ženy se dvěma dětmi. Dále byly silně zastoupeny ženy se třemi a více dětmi, což lze vysvětlit tím, že ženy vyššího věku (ze skupiny ovdovělých) mají více dětí. S tímto tvrzením také koresponduje vysoký počet živě narozených dětí na tisíc žen (o 446 vyšší než za ženy celkem).

Věřící ženy mají více dětí

Plodnost žen je také výrazně ovlivněna vztahem k náboženské víře. Na tisíc věřících žen připadlo 1 861 živě narozených dětí. Tato hodnota převyšovala hodnotu, která byla zjištěna u žen bez náboženské víry (téměř o 400 dětí) a také byla výrazně vyšší než hodnota uváděná za celý kraj (o 196). Mezi věřícími ženami je patrné nižší zastoupení bezdětných a žen s jedním dítětem než u žen celkem. Naopak věřící ženy měly častěji 2 a více dětí. Stejně jako u celé populace žen i věřící mají v nižším a středním věku méně dětí než starší generace.

Tab. 3.3.3 Ženy ve věku 15 a více let podle počtu živě narozených dětí, náboženské víry a věku

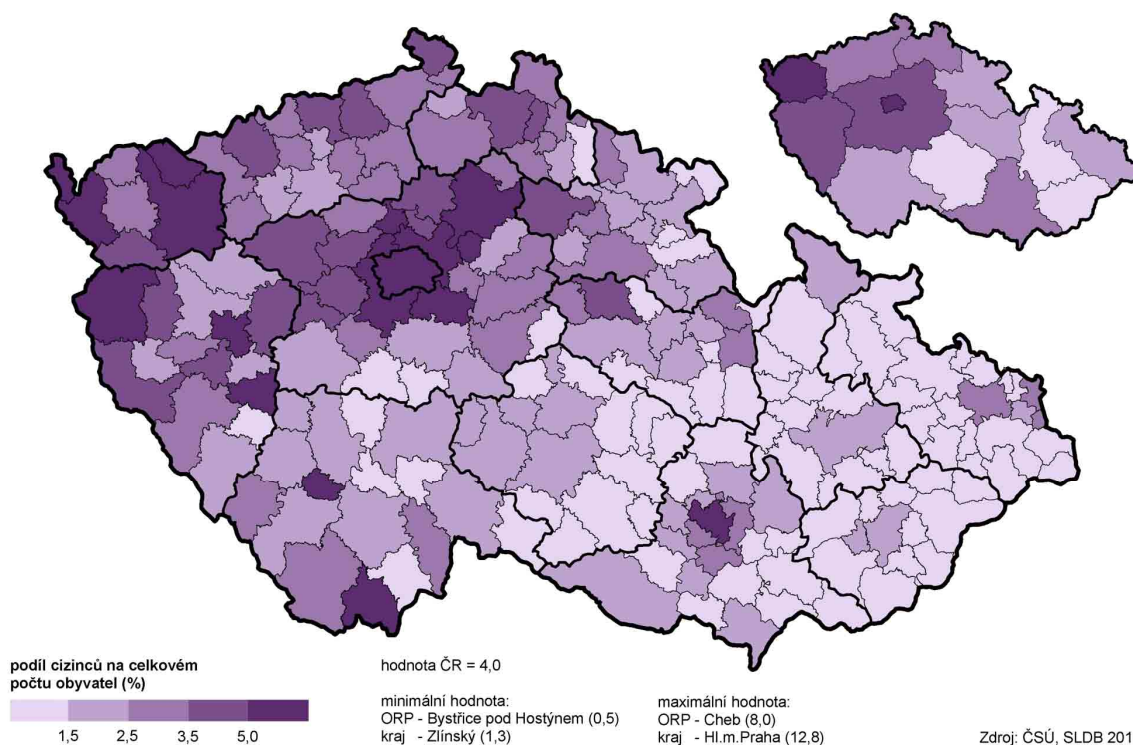
	Ženy ve věku 15 a více let	v tom s počtem všech živě narozených dětí (%)						Počet živě narozených dětí na 1 000 žen
		0	1	2	3	4 a více	nezjištěno	
Věřící								
Celkem	51 766	16,5	14,0	44,2	17,4	6,4	1,5	1 861
z toho ve věku:								
15 - 29	7 101	75,0	11,7	6,1	0,7	0,2	6,3	287
30 - 49	12 757	12,0	17,3	47,6	16,5	5,8	0,7	1 894
50 a více let	31 844	5,2	13,3	51,4	21,5	7,9	0,7	2 179
Bez náboženské víry								
Celkem	72 586	25,8	16,3	42,7	10,7	2,4	2,1	1 475
z toho ve věku:								
15 - 29	19 311	77,5	11,2	4,6	0,4	0,1	6,2	234
30 - 49	28 456	9,8	21,4	55,0	11,0	2,2	0,5	1 752
50 a více let	24 673	3,9	14,4	58,5	18,4	4,4	0,4	2 069

3.4. Cizinci, státní občanství

V kraji žije podprůměrný počet cizinců, většinou se jedná o občany evropských zemí

V celorepublikovém pohledu je podíl cizinců na počtu obyvatel Pardubického kraje podprůměrný. V populaci celé ČR byl zjištěn 4% podíl cizinců, v kraji to bylo pouze 2,4 %. Cizí státní příslušníci nejčastěji uváděli státní občanství Ukrajiny (0,7 % z celé populace kraje), Slovenska (0,6 %) a Vietnamu (0,3 %). Nižší zastoupení pak bylo zaznamenáno u občanů Polska, Bulharska a Mongolska. Z globálnějšího pohledu vyplývá, že občané evropských zemí měli v populaci kraje 2% podíl. Vyšší zastoupení přitom bylo zjištěno u občanů zemí Evropské unie (1,1% podíl), než u osob z evropských zemí mimo Evropskou unii (0,8% podíl). Ještě nižší bylo zastoupení občanů asijských zemí (0,4% podíl).

Cizinci ve správních obvodech ORP a krajích

Tab. 3.4.1 Obyvatelstvo podle pohlaví, věku a státního občanství

	Celkem	v tom (%)		v tom věková skupina (%)		
		muži	ženy	0 - 14	15 - 64	65 a více vč. nezjištěno
Obyvatelstvo	511 627	49,3	50,7	14,7	68,9	16,4
z toho podle státního občanství:						
Česká republika	496 333	49,1	50,9	14,9	68,4	16,7
jiné země EU	5 748	55,4	44,6	4,0	92,6	3,4
z toho:						
Bulharsko	596	67,8	32,2	1,5	96,5	2,0
Polsko	1 210	38,3	61,7	0,8	95,3	3,9
Rumunsko	260	73,8	26,2	2,7	96,5	0,8
Slovensko	3 187	55,6	44,4	5,5	92,2	2,2
evropské země mimo EU	4 130	58,4	41,6	6,5	91,1	2,4
z toho:						
Moldavská republika	226	60,6	39,4	6,6	92,5	0,9
Rusko	181	40,3	59,7	9,9	77,3	12,7
Ukrajina	3 460	59,1	40,9	6,2	92,4	1,4
země Asie	2 224	60,6	39,4	9,9	89,0	1,0
z toho:						
Mongolsko	309	41,4	58,6	17,8	81,2	1,0
Vietnam	1 598	64,3	35,7	8,1	91,1	0,8
dvoji občanství	714	48,0	52,0	36,1	47,8	16,1
z toho:						
ČR a SR	290	45,9	54,1	23,1	58,3	18,6
bez státního občanství	34	61,8	38,2	17,6	67,6	14,7
nezjištěno	2 206	60,6	39,4	8,2	64,5	27,3

Cizinec žijící v kraji je většinou muž v produktivním věku

U cizích státních příslušníků bylo většinou zastoupení mužů v populaci vyšší než zastoupení žen. Toto tvrzení však neplatí plošně. Například u Poláků, Rusů a Mongolů, kteří byli sečtení na území kraje, výrazně převyšuje počet žen nad počtem mužů. Tento rozdíl lze vysvětlit specifikem typu zaměstnání, které cizinci z různých zemí v ČR vykonávají. Z hlediska věku byly jednoznačně nejsilněji zastoupeny osoby v produktivním věku, zastoupení dětí a osob ve věku 65 a více let bylo většinou minimální. Výjimku tvoří občané Ruska, kteří měli v kraji poměrně silně zastoupené všechny tři hlavní věkové skupiny. Další specifikum je možno nalézt u občanů Mongolska a Vietnamu, u kterých bylo zjištěno vyšší zastoupení dětí – lze předpokládat, že v kraji žijí celé rodiny s dětmi. Z územního hlediska žilo relativně nejvíce cizinců na Pardubicku (4,6% podíl), dále na Lanškrounsku a Přeloučsku, nejméně na Poličsku (0,7 %). Toto rozdělení zřejmě souvisí s možností pracovního uplatnění v dané oblasti.

3.5. Národnost, mateřský jazyk

Čtvrtina obyvatel kraje otázku národnosti nezodpověděla

Zodpovězení otázky na národnost, ke které se obyvatelé hlásí, bylo dobrovolné. Možnost nezodpovědět tuto otázku využilo více než 25 % obyvatel kraje. K české národnosti se přihlásilo více než 95 % osob, které otázku národnosti zodpověděly, 1,3 % obyvatel se přihlásilo k národnosti slovenské, následovala národnost moravská s 1,2% podílem, dále národnost ukrajinská a vietnamská. K romské národnosti se v Pardubickém kraji přihlásilo pouze 175 osob. Dvojitou národnost uvedlo 0,8 % obyvatel. Z územního pohledu lze dle očekávání zjistit nadprůměrné zastoupení osob hlásící se k moravské národnosti ve správním obvodu ORP Moravská Třebová a na Svitavsku, tedy části kraje, která sousedí s moravskými kraji a částečně leží na historickém území Moravy. Slovenská národnost byla častější v nejuvýchodnější části kraje – na Králicku. Vyšší zastoupení měla i na Pardubicku, což lze zřejmě vysvětlit možností pracovního uplatnění.

Tab. 3.5.1 Obyvatelstvo podle pohlaví, věku a národnosti

	Celkem	v tom (%)		v tom věková skupina (%)		
		muži	ženy	0 - 14	15 - 64	65 a více vč. nezjištěno
Obyvatelstvo	511 627	49,3	50,7	14,7	68,9	16,4
v tom:						
osoby hlásící se k jedné národnosti	377 524	48,5	51,5	14,0	68,2	17,8
z toho národnost:						
česká	362 436	48,3	51,7	14,3	67,9	17,8
moravská	4 514	56,7	43,3	8,1	69,6	22,3
slovenská	4 789	47,0	53,0	3,0	74,3	22,7
polská	621	31,1	68,9	1,4	88,4	10,1
německá	288	56,3	43,8	5,2	49,3	45,5
romská	175	56,0	44,0	21,7	73,7	4,6
maďarská	257	55,6	44,4	0,4	66,9	32,7
mongolská	231	40,3	59,7	15,6	84,4	-
ruská	212	39,6	60,4	8,0	76,4	15,6
ukrajinská	1 621	53,4	46,6	8,7	88,9	2,4
vietnamská	819	61,7	38,3	11,4	87,5	1,1
osoby hlásící se ke dvěma národnostem	2 957	51,1	48,9	18,5	62,3	19,3
národnost neuvedena	131 146	51,6	48,4	16,4	71,1	12,5

Čeština je mateřským jazykem pro 96 % obyvatel kraje (ze zjištěných hodnot)

Dotaz na mateřský jazyk nepatřil k dobrovolným otázkám, proto se podařilo získat odpověď od nesrovnatelně větší části populace. Tuto otázku nezodpovědělo pouze 2,9 % obyvatel kraje. Z osob, které dotaz na mateřský jazyk zodpověděly, uvedlo 96 % jako mateřský jazyk češtinu, dále 1,1 % slovenštinu, následoval jazyk ukrajinský, vietnamský a moravský. Uvedené zastoupení je většinou srovnatelné s rozdělením populace dle národnosti. Výjimkou je romská národnost, ke které se přihlásilo 175 osob, přičemž romský jazyk uvedlo jako mateřský jazyk 239 osob; romský jazyk v kombinaci s češtinou nebo slovenštinou uvedlo dokonce 1 483 obyvatel kraje.

Tab. 3.5.2 Obyvatelstvo podle pohlaví, věku a mateřského jazyka

	Celkem	v tom (%)		v tom věková skupina (%)		
		muži	ženy	0 - 14	15 - 64	65 a více vč. nezjištěno
Obyvatelstvo	511 627	49,3	50,7	14,7	68,9	16,4
v tom:						
osoby s jedním mateřským jazykem	489 425	49,1	50,9	14,6	68,9	16,5
z toho:						
český	476 913	49,1	50,9	14,9	68,6	16,5
moravský	655	54,5	45,5	8,9	64,1	27,0
slovenský	5 564	47,2	52,8	2,6	73,1	24,2
polský	647	30,6	69,4	0,8	89,0	10,2
německý	244	48,4	51,6	4,5	38,5	57,0
romský	239	49,8	50,2	22,2	71,5	6,3
bulharský	455	67,5	32,5	0,4	96,3	3,3
maďarský	282	50,0	50,0	0,4	58,9	40,8
ruský	493	37,7	62,3	5,9	82,6	11,6
ukrajinský	1 466	51,6	48,4	5,3	91,7	3,1
vietnamský	981	63,6	36,4	6,6	92,7	0,7
osoby se dvěma mateřskými jazyky	7 250	47,9	52,1	14,8	63,4	21,8
nezjištěno	14 952	57,1	42,9	17,0	71,9	11,1

3.6. Místo narození

Téměř polovina obyvatel kraje žije v místě svého rodiště

Jedním ze zjišťovaných ukazatelů bylo při sčítání 2011 místo faktického bydliště matky sčítané osoby v době narození této osoby (dále jen místo narození). Na základě porovnání místa narození a současného bydliště lze vyhodnotit počet rodáků, tj. osob, které žijí v obci, kde se narodily. Na základě této informace je možno usuzovat, které lokality nebo velikostní skupiny obcí jsou pro obyvatele kraje natolik přijatelné, že se z nich nestěhují. K datu sčítání téměř polovina obyvatel kraje žila ve stejné obci, ve které se narodila. Zde je však nutno věnovat pozornost skupině dětí ve věku do 15 let. V této věkové skupině je logicky podíl rodáků vysoký, protože rozhodnutí o místě bydliště nastává až ve vyšším věku. Naopak poměrně nízké zastoupení rodáků lze pozorovat u věkové skupiny nad 64 let – zde zřejmě z toho důvodu, že během života dochází k řadě změn, včetně změny místa bydliště. Zajímavé je zjištění, že v obci svého rodiště žije více mužů než žen. To je možno vysvětlit tím, že ženy častěji následují svého partnera do místa jeho bydliště.

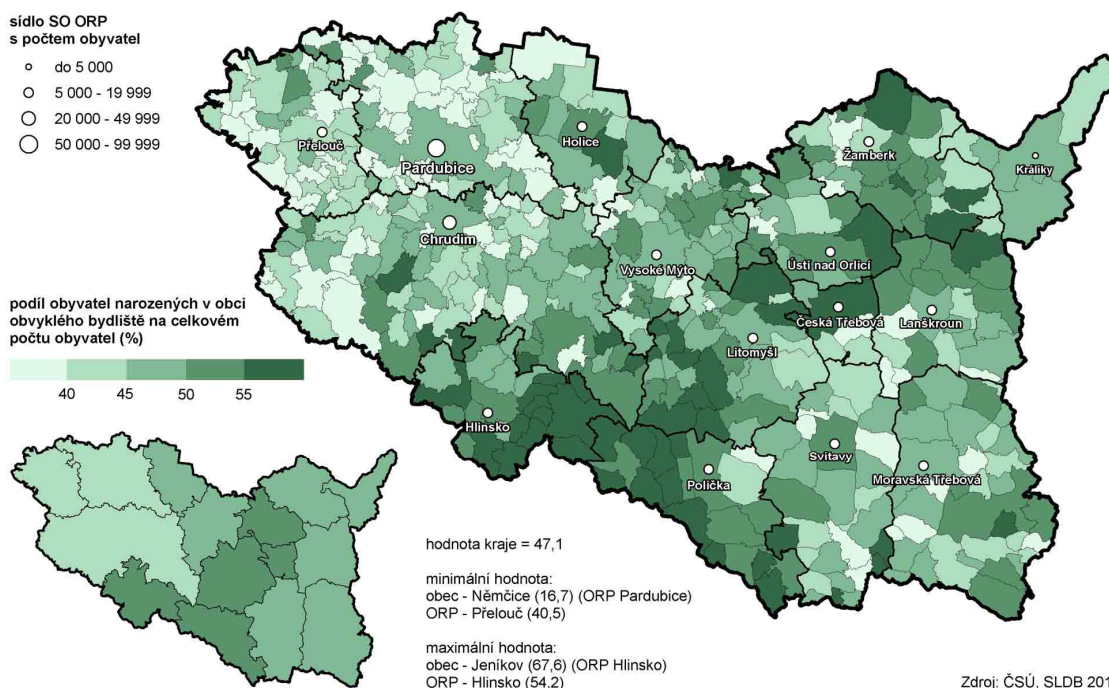
Tab. 3.6.1 Obyvatelstvo podle pohlaví, věku a podle bydliště matky v době narození

	Celkem	v tom (%)		v tom věková skupina (%)		
		muži	ženy	0 - 14	15 - 64	65 a více vč. nezjištěno
Obyvatelstvo	511 627	49,3	50,7	14,7	68,9	16,4
v tom:						
narození v České republice	487 802	49,2	50,8	15,3	68,6	16,1
z toho:						
v obci bydliště	240 899	52,8	47,2	25,1	65,2	9,7
v jiné obci okresu	101 061	45,0	55,0	7,3	74,7	18,0
v jiném okrese kraje	34 904	44,3	55,7	5,9	70,6	23,5
v jiném kraji	82 671	46,0	54,0	4,8	69,4	25,8
narození v zahraničí	21 954	51,0	49,0	2,1	77,8	20,1
z toho ve Slovenské republice	10 554	46,8	53,2	1,3	70,4	28,3
nezjištěno	1 871	61,3	38,7	5,6	44,1	50,3

Nejvyšší podíl rodáků žije v obcích s 5 až 20 tisíci obyvateli

Z územního pohledu žilo nejvíce rodáků v jižní a střední části kraje – na Hlincecku, Poličsku, Litomyšlsku (území s nejvyšší religiozitou) a ve správním obvodu ORP Česká Třebová. Nejvíce se lidé z obce svého rodiště stěhují na Přeloučsku, Pardubicku a Chrudimsku. Nejvyšší podíl rodáků je patrný v obcích s počtem 5 – 20 tis. obyvatel, nejnižší pak v obcích do 200 obyvatel.

Rodáci v obcích a správních obvodech ORP Pardubického kraje

3.7. Vztah k náboženské víře

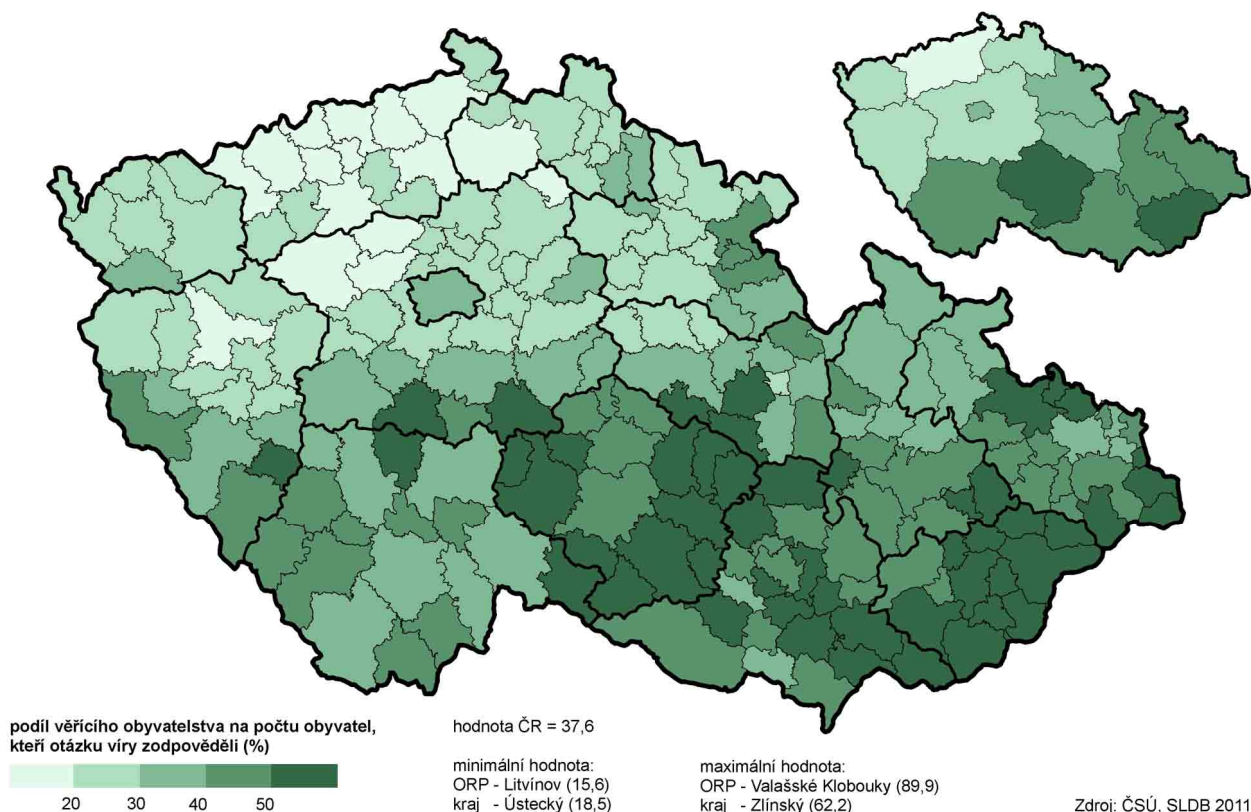
Dvě třetiny obyvatel kraje jsou bez náboženské víry, ženy mají k náboženství silnější vztah než muži

Zodpovězení otázky na vztah k náboženské víře bylo dobrovolné. Na tuto otázku odpovědělo pouze 55 % obyvatel kraje. Záležitost vztahu k náboženství se tedy rozhodlo neprezentovat více než 230 tisíc osob s obvyklým pobytem v kraji. K následujícímu rozboru bude jako základ používán počet obyvatel kraje, kteří otázku náboženské víry zodpověděli, tedy 279 593 osob. Za osoby bez náboženské víry se označilo 64 % obyvatel kraje. K věřícím se přihlásilo více než 100 tisíc osob (36 % obyvatel kraje). Nově byli při sčítání 2011 věřící rozděleni na osoby hlásící se ke konkrétní církvi či náboženské společnosti – tuto variantu označily dvě třetiny věřících (70 tisíc osob) a na věřící, kteří se nehlásí ke konkrétní církvi či náboženské společnosti (více než 30 tisíc osob). Z jednotlivých církví se obyvatelé kraje nejčastěji přihlásili k Církvi římskokatolické – více než polovina věřících. Mezi věřícími je patrná převaha žen, a to nad rámec zastoupení obou pohlaví v celé populaci. Muži naopak častěji patřili do skupiny osob bez náboženské víry.

Osoby bez náboženské víry byly ze tří čtvrtin v produktivním věku

Z hlediska věku byli mezi věřícími, kteří se nehlásí ke konkrétní církvi, silně zastoupeny osoby v produktivním věku. Na druhou stranu věřící hlásící se ke konkrétní církvi byli výrazně reprezentováni věkovou skupinou 65 a více let. Osoby bez náboženské víry byly téměř ze tří čtvrtin v produktivním věku. U obyvatel kraje, kteří svůj vztah k náboženské víře neuvedli, odpovídalo věkové rozložení celé populaci s mírným navýšením u dětí do 15 let, u kterých zřejmě vztah k víře není vytvořený a rodiče malých dětí nechtěli tuto informaci za děti uvádět. U nejstarší věkové skupiny je patrný nižší podíl těch, kteří otázku víry nezodpověděli.

**Věřící obyvatelstvo ve správních obvodech ORP a krajích
(z uvedených hodnot)**

Relativně nejvíce věřících žije v jižní části kraje

Z územního pohledu je patrný nejvyšší podíl věřících v jižní části kraje (na Hlinecku, Poličsku a Litomyšlsku), která je v rámci republiky součástí území s vyšší religiozitou. Z celorepublikového hlediska je zastoupení věřících v populaci Pardubického kraje průměrné.

Tab. 3.7.1 Obyvatelstvo podle pohlaví, věku a náboženské víry

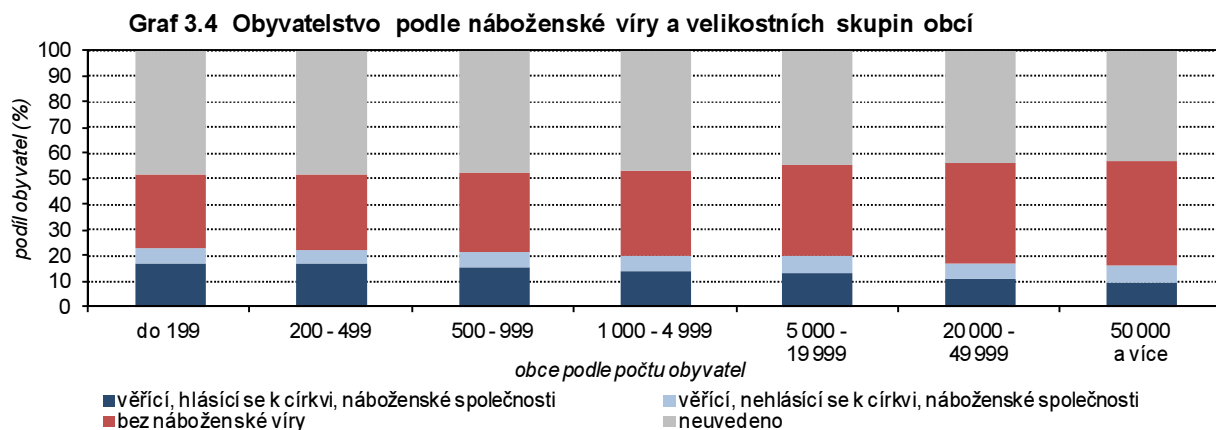
	Celkem	v tom (%)		v tom věková skupina (%)		
		muži	ženy	0 - 14	15 - 64	65 a více vč. nezjištěno
Obyvatelstvo	511 627	49,3	50,7	14,7	68,9	16,4
z toho podle náboženské víry:						
věřící - nehlásící se k žádné církvi ani náboženské společnosti	30 840	45,1	54,9	6,7	74,1	19,2
věřící - hlásící se k církvi, náboženské společnosti	70 150	44,0	56,0	9,7	54,5	35,8
z toho:						
Církev bratrská	745	47,8	52,2	20,3	64,8	14,9
Církev československá husitská	2 135	37,5	62,5	3,3	36,7	60,0
Církev římskokatolická	50 524	43,3	56,7	10,5	52,4	37,1
Českobratrská církev evangelická	5 042	43,9	56,1	7,5	52,3	40,2
Náboženská společnost Svědkové Jehovovi	374	38,8	61,2	5,9	80,5	13,6
Pravoslavná církev v českých zemích	800	53,5	46,5	8,5	85,0	6,5
bez náboženské víry	178 566	51,4	48,6	16,5	74,5	8,9
neuveďeno	232 034	49,9	50,1	15,8	68,2	15,9

Věřící častěji žijí v menších obcích

Věřící mají vyšší zastoupení v menších obcích, se zvyšujícím se počtem obyvatel jejich podíl klesá. Věřící obyvatelé malých obcí se častěji hlásí ke konkrétní církvi či náboženské společnosti. Z hlediska zastoupení obou pohlaví byl podíl věřících mužů vyšší v malých obcích, u věřících žen to bylo naopak, žily častěji ve větších obcích a městech. Podíl osob bez náboženské víry byl nejvyšší v krajském městě. Obyvatelé menších obcí častěji otázku vztahu k náboženské víře nezodpověděli.

Tab. 3.7.2 Obyvatelstvo podle pohlaví, náboženské víry a velikostních skupin obcí

	Věřící						Bez náboženské víry		Neuveďeno	
	celkem		muži		ženy		počet	%	počet	%
	počet	%	počet	%	počet	%				
Kraj celkem	100 990	19,7	44 779	44,3	56 211	55,7	178 566	34,9	232 034	45,4
v tom obce s počtem obyvatel:										
do 199	3 304	22,7	1 487	45,0	1 817	55,0	4 219	29,0	7 040	48,3
200 - 499	12 457	22,7	5 750	46,2	6 707	53,8	16 274	29,6	26 256	47,7
500 - 999	14 188	21,4	6 455	45,5	7 733	54,5	20 890	31,6	31 106	47,0
1 000 - 4 999	22 315	20,1	9 976	44,7	12 339	55,3	36 626	33,0	51 990	46,9
5 000 - 19 999	30 008	19,9	12 953	43,2	17 055	56,8	54 211	35,9	66 711	44,2
20 000 - 49 999	3 996	17,2	1 684	42,1	2 312	57,9	9 086	39,1	10 157	43,7
50 000 a více	14 722	16,2	6 474	44,0	8 248	56,0	37 260	41,1	38 774	42,7

3.8. Vzdelanostní struktura obyvatelstva

Kraj má 2. nejvyšší podíl vyučených

Nejvyšší ukončené vzdělání se zjišťovalo u osob 15letých a starších. Z celkového počtu obyvatel kraje v tomto věku (436 534) na otázku vzdělání neodpověděla více než 4 % osob. Mezi osobami, u kterých bylo vzdělání zjištěno, jsou nejvíce zastoupeni obyvatelé se středním vzděláním bez maturity včetně vyučených (38% podíl). V této vzdelanostní skupině Pardubický kraj vyniká v celorepublikovém srovnání – mezi kraji zaujímá 2. místo. Druhou nejpočetnější skupinu tvořili obyvatelé s úplným středním vzděláním s maturitou, přičemž tato vzdelanostní skupina zahrnuje také vyšší odborné a nástavbové vzdělání – zastoupení 32 %. Téměř 19 % osob starších 14 let, které otázku zodpověděly, byli obyvatelé se základním vzděláním včetně těch, kteří v době sčítání neměli základní vzdělání ukončeno.

Zastoupení vysokoškolsky vzdělaných je pod republikovou úrovní

Více než 43 tis. (10 %) obyvatel kraje mělo k datu sčítání ukončené vysokoškolské vzdělání. V podílu vysokoškolsky vzdělaných je kraj hluboko pod republikovou úrovní, mezi kraji zaujímá 10. místo. Mezi vysokoškolsky vzdělanými převažovali držitelé magisterských titulů (tato kategorie zahrnuje tituly Ing., MUDr., JUDr., PhDr., Mgr. aj.) s téměř 80% podílem, dále bakaláři (17% podíl) a vysokoškolsky vzdělaní, kteří při dalším studiu získali doktorský titul (tituly za jménem, např. Ph.D., Th.D., DrSc.). Více než 1 900 obyvatel kraje uvedlo, že jsou bez vzdělání, tj. nemají ukončeno základní vzdělání, ani v době sčítání nebyli žáky základní školy.

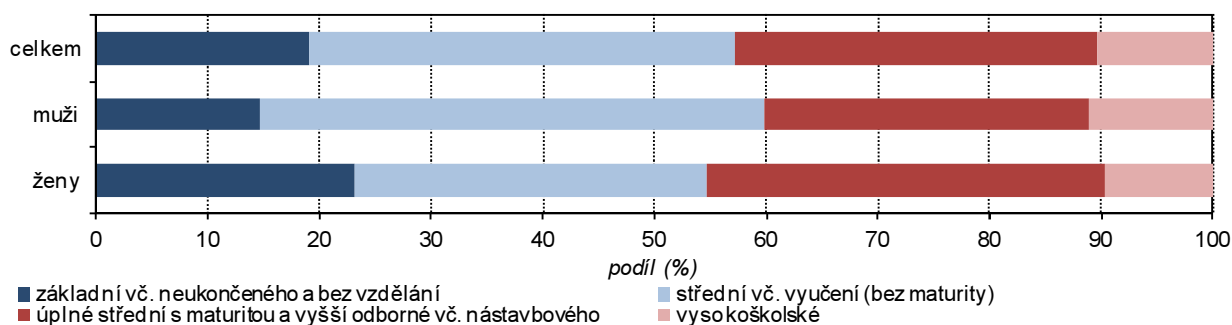
Tab. 3.8.1 Obyvatelstvo ve věku 15 a více let podle pohlaví, věku a nejvyššího ukončeného vzdělání

	Celkem	z toho ženy (%)	Z celku podle věku (%)						
			15 - 19	20 - 29	30 - 39	40 - 49	50 - 59	60 - 69	70 a více
Obyvatelstvo ve věku 15 a více let	436 534	51,1	6,8	15,3	19,1	15,2	16,1	14,5	12,7
v tom podle nejvyššího ukončeného vzdělání:									
základní									
vč. neukončeného	77 974	62,8	30,1	6,9	5,4	5,3	12,6	14,8	24,7
střední vč. vyučení (bez maturity)	159 784	42,5	1,2	10,9	20,5	17,6	19,9	17,2	12,6
úplné střední s maturitou a vyšší odborné									
vč. nástavbového	135 844	56,3	1,2	23,0	23,2	17,0	14,2	13,0	8,3
vysokoškolské	43 246	47,9	-	21,5	25,3	19,2	16,4	11,2	6,3
v tom:									
bakalářské	7 449	59,6	-	59,3	27,0	8,9	3,0	1,0	0,8
magisterské	34 242	46,3	-	14,1	24,5	21,6	19,4	13,2	7,1
doktorské	1 555	28,2	-	3,1	33,9	15,7	16,2	15,2	15,6
bez vzdělání	1 911	48,2	3,2	14,4	23,0	15,2	17,8	11,0	13,9
nezjištěno	17 775	45,3	14,7	17,4	20,4	13,4	10,7	7,6	9,4

Ženy mají nejčastěji úplné střední vzdělání s maturitou, včetně vyššího odborného a nástavbového vzdělání

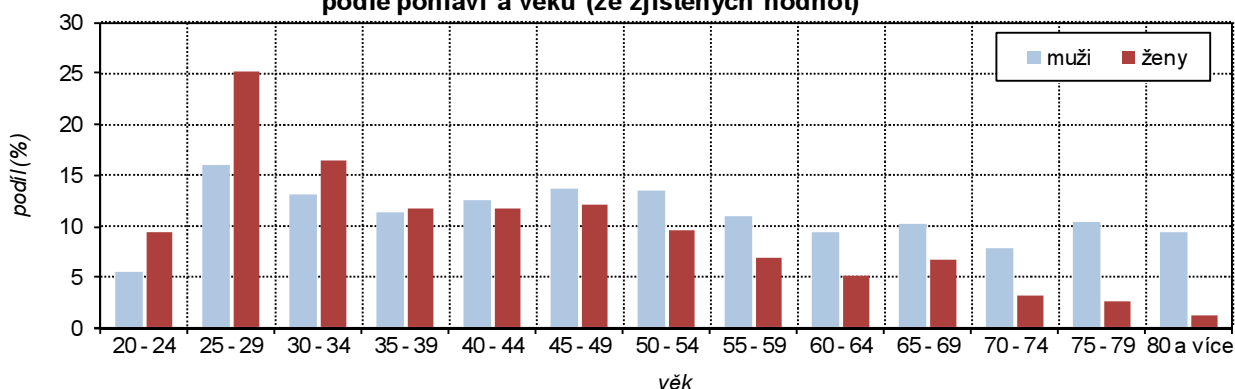
V ženské části populace převažovaly ženy s úplným středním vzděláním s maturitou (34% podíl), následovaly ženy se středním vzděláním bez maturity vč. vyučených a ženy se vzděláním základním. Vysokoškolsky vzdělaných žen žilo v kraji téměř 21 tis., což znamená 48% podíl z celkového počtu vysokoškolsky vzdělaných. Z pohledu jednotlivých stupňů vzdělání byly ženy silně zastoupeny ve skupině osob se základním vzděláním a dále ve skupině osob s bakalářským titulem (jako jeden z důvodů lze uvést další vzdělávání např. u zdravotních sester a učitelek v mateřských školách). Ženská část populace byla také silně zastoupena ve skupině osob s úplným středním vzděláním s maturitou, se zahrnutím vyššího odborného a nástavbového vzdělání.

Graf 3.5 Obyvatelstvo ve věku 15 a více let podle pohlaví a nejvyššího ukončeného vzdělání (ze zjištěných hodnot)

Mladší ročníky dosahují vyššího stupně vzdělání než starší generace Základní stupeň vzdělání, který zahrnuje i vzdělání neukončené, byl téměř jednou třetinou tvořen věkovou skupinou 15 až 19 let (z velké většiny se jednalo o žáky základních škol starší 14 let, dále učně a studenty středních škol). V této vzdělanostní skupině měli vysoké zastoupení nejstarší obyvatelé, téměř čtvrtina obyvatel se základním vzděláním byla ve věku 70 a více let. Ve vzdělanostní skupině střední vzdělání bez maturity včetně vyučení je patrný nižší podíl osob ve věku 20 – 29 let, což lze vysvětlit zvýšenou snahou mladé generace získat maturitu, ať už denním studiem na střední škole nebo dalším studiem při zaměstnání. Mezi obyvateli se středním vzděláním s maturitou byla silněji zastoupena věková skupina 20 až 39 let, což koresponduje s předchozím tvrzením o snaze ukončit střední školu maturitní zkouškou. U vysokoškolsky vzdělaných měla vyšší podíl věková skupina 20 – 49 let, nízké zastoupení lze sledovat u věku 70 a více let – pro tuto generaci nebylo vysokoškolské vzdělání tak obvyklé a dostupné.

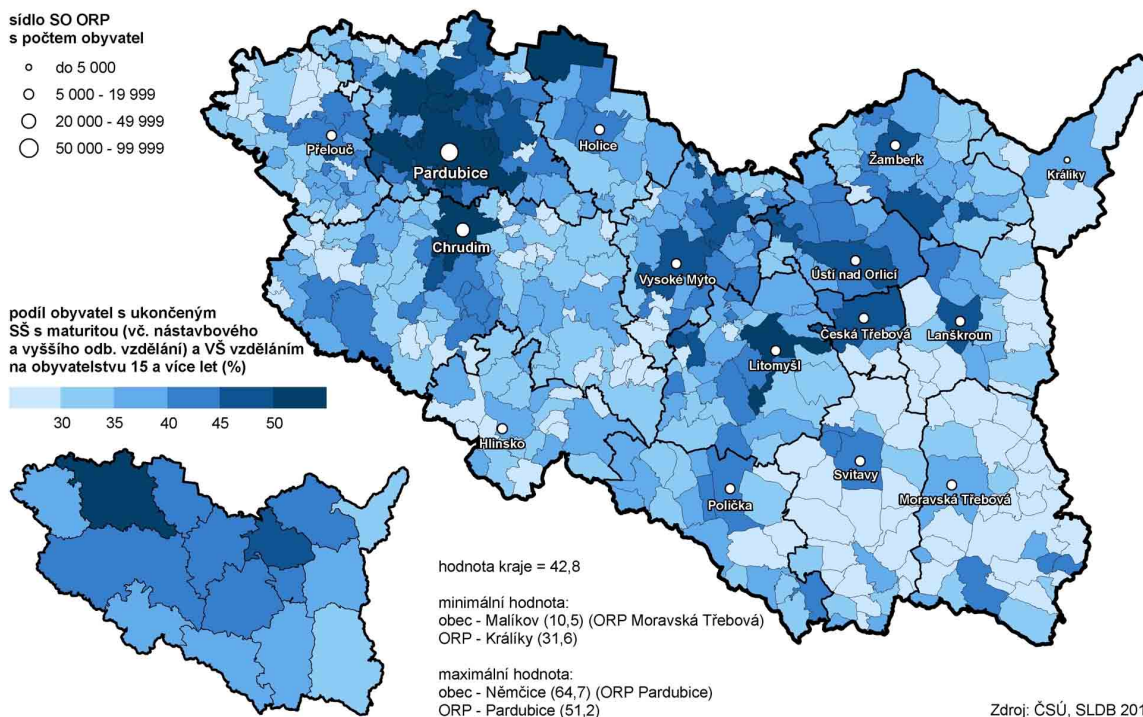
Graf 3.6 Podíl obyvatel s ukončeným vysokoškolským vzděláním podle pohlaví a věku (ze zjištěných hodnot)

Tab. 3.8.2 Obyvatelstvo ve věku 15 a více let podle nejvyššího ukončeného vzdělání a velikostních skupin obcí

	Obyvatelstvo ve věku 15 a více let	v tom podle nejvyššího ukončeného vzdělání (%)					nezjištěno
		základní vč. neukončeného	střední vč. vyučení (bez maturity)	úplně střední s maturitou a vyšší odborné vč. nástavbového	vysokoškolské	bez vzdělání	
Kraj celkem	436 534	17,9	36,6	31,1	9,9	0,4	4,1
v tom obce s počtem obyvatel:							
do 199	12 428	22,7	43,5	24,5	5,8	0,4	3,1
200 - 499	46 391	20,7	42,5	26,3	6,4	0,6	3,5
500 - 999	55 422	20,0	41,8	27,4	6,8	0,4	3,5
1 000 - 4 999	93 704	19,2	38,6	29,0	8,3	0,7	4,3
5 000 - 19 999	129 192	17,6	35,1	32,9	10,1	0,3	3,9
20 000 - 49 999	19 981	15,2	30,9	36,3	13,7	0,3	3,6
50 000 a více	79 416	13,5	30,0	35,8	15,3	0,3	5,1

Obyvatelstvo se vzděláním středoškolským s maturitou a vyšším v obcích a správních obvodech ORP Pardubického kraje (ze zjištěných hodnot)

Relativně nejvíce osob se středním vzděláním s maturitou a vyšším žije na Pardubicku

Z územního pohledu vyplývá, že osoby se středním vzděláním s maturitou a vyšším žily především ve větších městech (sídlech ORP) a jejich okolí. Ze správních obvodů ORP byl zjištěn nejvyšší podíl osob v této vzdělanostní skupině na Pardubicku. Předcházející tvrzení koresponduje s rozložením vzdělanosti podle velikosti obce – osoby se základním vzděláním byly nejvíce zastoupeny v nejmenších obcích. Osoby s úplným středním vzděláním s maturitou a vyšším žily častěji v obcích s více než 5 tisíci obyvateli.

Obyvatelstvo s vysokoškolským vzděláním ve správních obvodech ORP a krajích (ze zjištěných hodnot)

